

ΣΥΝΤΟΜΗ ΖΩΗ ΤΟΥ Κ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ ΜΕΡΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΡΑ

(Ο άνθρωπος, το έργο, η κριτική και τα... ανεξήγητα «μυστήρια»)

★ Γ.Π. ΣΑΒΒΙΑΔΗΣ - Ν.Μ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ - ΜΑΡΙΑΙΖΑ ΜΗΤΣΟΥ:
Χρονογραφία Κ.Γ. Καρυωτάκη (1896-1928). Νέα έκδοση διορθωμένη και συμπληρωμένη. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης. Αθήνα 1989. Σελ. 268. Εικονογράφηση.

ΤΙΣ ΠΡΟΑΛΛΕΣ συμπληρώθηκαν 93 χρόνια από τη γέννηση, στην Τρίπολη, του Κώστα Καρυωτάκη· κι είναι ολοφάνερο πως η βαθύτατη, υπαρκτική απαισιοδοξία του και ο ανελέητος σαρκασμός του για την ενδημική παρακμή των αξιών και την προοιούσα σήψη των εγκεφάλων καθιστούν, τούτο τον καιρό ιδιαίτερα, την αδιέξοδη ποιήσή του πιο επίκαιρη παρά ποτέ:

«Σύμβολα εμείναμε καιρών που απάνω μας βαραίνουν,
άλυτοι γρίφοι που μιλούν μονάχα στον εαυτό τους,
τάφοι που πάντα με ανοιχτή χρονολογία προσμένουν,
γράμματα που δεν έφτασαν στον προορισμό τους».

ΤΟ ΕΡΓΟ του Κ. είναι συγκεντρωμένο στους δύο τόμους του Σαββίδη «**Απαντα τα Ευρισκόμενα**», που είχαν πρωτοκυκλοφορήσει στα 1965-66 (και σε 6' έκδοση, από τον «Ερμή» το 1979). Για κείνη την πρώτη έκδοση η φιλόλογος **Νανώ Χατζηδάκη** και ο Γ.Π.Σ. είχαν εντάξει ένα «**Σχεδιάσμα Χρονογραφίας Κ.Γ. Καρυωτάκη**», που είχε περιληφθεί σαν «συμπλήρωμα», 80 περίπου σελίδων στον 6' τόμο των «Ευρισκομένων». Τον Απρίλη του '67, λίγες μέρες πριν από το πραξικόπημα, το «Σχεδιάσμα» πρόλαβε να κυκλοφορήσει και αυτοτελώς, σαν ανάτυπο 92 σελίδων. Μέσα στα είκοσι χρόνια που μεσολάβησαν όμως, η καρυωτακική διβλιογραφία εμπλουτίστηκε εντυπωσιακά και ουσιαστικά: είδαν το φως της δημοσιότητας άγνωστα έγγραφα σχετικά με την έντονη συνδικαλιστική δράση του Κ. και τους συναφείς διωγμούς του τα δύο τελευταία χρόνια της ζωής του (1926-28), νέα εργοβιογραφικά στοιχεία και, κυρίως, το **πλήρες κείμενο** της (λογοκριμένης από τους δικούς του) αποκαρτελιστικής επιστολής, με την οποία ο υποψήφιος αυτόχειρ «καταργεί τον έξω κόσμο του» και η οποία επύκνωσε ακόμη περισσότερο τα πολλαπλά «μυστήρια», που πάντα καλύπτουν πτυχές της ζωής του και το αίνιγμα του θανάτου του.

Ήταν λοιπόν αναγκαίο να αναμορφωθεί το «Σχεδιάσμα» και να καταστεί περίπου οριστική «**Χρονογραφία**». Ξέρουμε πια πως και τα κατάλοιπα του ποιητή «αφανίστηκαν» και οι **σιωπηλοί** μάρτυρες του βίου του έφυγαν για τον Κάτω Κόσμο, παίρνοντας μαζί τους και τα μυστικά που γνώριζαν – ενσωματώνοντας στοιχεία και πορίσματα ερευνών 20 ετών, καταγραφόμενα σε: 4 μεγάλα **αφιέρωματα** περιοδικών, 3 **διδαστορικές διατριβές**, και 18 τουλάχιστον **φιλολογικές μελέτες** (3 λεξιλογικές, 4 βιογραφικές και 11 γραμμασιτολογικές, εργογραφικές). Αυτή τη φορά, την απορροφημένη από άλλα, ακαδημαϊκά καθήκοντα Ν.Μ. Χατζηδάκη αντικατέστησε στην εργασία αναμόρφωσης, συμπλήρωσης, η φιλόλογος **Μαριλίζα Μήτσου**. Τον τόμο στολίζουν 32 σελίδες με γνωστές και άγνωστες φωτογραφίες και αυτόγραφα του ποιητή.

Όπως διαμορφώθηκε τελικά η «Χρονογραφία» είναι ένα λεπτομερές-α-το **«ντοκουμανταίο»**, που παρακολουθεί τον Καρυωτάκη μέρα με τη μέρα θα μπορούσα να πω: ώρα με την ώρα – «μοντάροντας» πλάνο με πλάνο όλα τα στοιχεία που ως τώρα υπάρχουν για την ιδιωτική και δημόσια ζωή του, για ό,τι έγραψε και του έγραψαν (αλληλογραφία), για τον αγώνα που έδωσε προς υπεράσπιση του πολύπλευρα παραγκωνιζόμενου ή «λιθοβολούμενου» (π.χ. από τον Ρώτα και την Αριστερά του... 1928) έργου του· σε παραρτήματα «διασώζονται» έξι **αθησαύριστα** και παραλογοτεχνικά του δημοσιεύματα, και τέλος, παρατίθενται οι κρίσεις των ενάριθμων, που ασχολήθηκαν με τις τρεις, όλες κι όλες, συλλογές του: «**Ο Πόνος του Ανθρώπου και των Προσμάτων**» (1919), «**Νηπενθή**» (1921) και «**Ελεγεία και Σάτιρες**» (1927).

Για τον Κ. – παιδί, οι πληροφορίες είναι αντιφατικές: Ήταν «**ορφανό παιδί**», ζωηρότατο, πρώτο στον καβά και στον πετροπόλεμο» (Μινωτής) ή «λιγομίλητος, ντροπαλός, μικρόσωμος και χλωμός», που ο αδελφός του ο Θάνας «πολλές φορές αναγκαζόταν, αν και μικρότερος, να τον υπερασπίζε-ται από τους συμμαθητές του που τον αποκαλούσαν **γέρο**» (Χαρίλαος Σακελλαριάδης, ο στενότερος φίλος του και επιμελητής της έκδοσης των «Απάντων», 1938)... Πρώτη έντυπη εμφάνιση του ονόματός του 19.9.1909 στις μικρές... αγγελίες της «**Διάπλασης των Παιδών**» είναι 13 ετών, στην Πάτρα και δημοσιοποιεί ότι... αγοράζει, ανταλλάσσει και πωλεί γραμματόσημα. Τον επόμενο χρόνο παίρνει εύφημο μινεία σε διαγωνισμό της «Διαπλάσεως» για το διήγημα... «**Σέβας προς τους διδασκάλους**»! Το 1912 θυθίζεται ο «Τιτανικός»: ο 16χρονος Κ. γράφει το πρώτο του ποίημα – αδημοσίευτο – που άρχιζε έτσι:

«Κατεβυθίσθης συ, Τιτανικέ, ω φεν!
ω συ των πλοίων βασιλεύ!»

ΕΠΙΔΙΩΚΕΙ μανιωδώς τη δημοσιότητα. Ενώ η οικογένεια μετακινείται από πόλεως εις πόλιν – ο πατέρας νομομηχανικός – ο έφηβος «Κωστάκης» βομβαρδίζει τα περιοδικά με πεζά, ποιήματα, αινίγματα, πατριωτικά κείμενα, ακόμη και... εγκυκλοπαιδικά άρθρα (π.χ. «**Η ιστορία του διβλίου**», μελέτη στην καθαρεύουσα, που ευσταθεί και σήμερα· δημοσιεύεται με τα «Αθησαύριστα», στη «Χρονογραφία»). Ακόμη, στέλνει ανταποκρίσεις από τις επαρχιακές πόλεις όπου ζει...

Στα 17, έρχεται ο έρωτας. Είναι στα Χανιά, η κοπέλα μεγαλύτερή του, λέγεται **Άννα Σκορδύλη**. «Καμιά άλλη γυναίκα δεν φαίνεται να έπαιξε τόσο μεγάλο ρόλο στη ζωή του» (Σακελλαριάδης). Στην Αθήνα πια φοιτητής, θα μάθει πως εκείνη παντρεύτηκε. Συντριβή. Η αρχή της μισογυνίας του; Ποιος ξέρει; Μάλλον, όμως, ο δεσμός τους ανανεώθηκε, για να διακοπεί οριστικά το Νοέμβριο του 1920 – ή ίσως το Μάη του '22. Οι επιστολές της Άννας τυπικές, κόρης του 1914, γουστοζικές στην αφέλειά τους...

Στα 17, αρχίζει Νομικά. Σκέφτεται να μπει στο Υπουργείο Εξωτερικών, διπλωμάτης καριέρας· γνώριζε άριστα τα γαλλικά (πού και πού καμιά ασήμαντη ανορθογραφία). Απόκριες του 1915, αρχίζει η φιλία του με τον Σακελλαριάδη. Δια βίου... Στο μεταξύ, δημοσιεύει. Γράφει. Σκοπεύει τυπώσει συλλογή από το 1916. Σκαρώνει... φάρσες – καμιά φορά· χοντρές. Εκδίδει σατιρικό περιοδικό, «**Η Γάμπα**», ελευθεριάδων. Στο τέλος του το κλείνουν ως άσεμνον! Στη «Γάμπα» στέλνει επιστολή άγνωστη **Μαρία Πολυδούρη**. Να είναι η ποιήτρια; Πάντως, ο θορ εκδότης Κ. της απαντάει από την στήλη αλληλογραφίας: Ωρισμένως είσαι καμιά σεμνότυφη γεροντοκόρη. Το γράμμα σου το πετάξαμε στο ρε εκεί που βρίσκεσαι και συ!

ΓΙΝΕΤΑΙ δικηγόρος. Ανοίγει γραφείο· δεν φτουράει. Διορίζεται (Δημόσιο. Ετών 21, γραμματέας α' τάξεως. Θεσσαλονίκη, Χανιά, Άρι Εκεί, μόλις 24, εκτελεί χρέη... νομάρχη. Τον διασκεδάζουν τα γεύματα που του έκανε ο εκεί... μητροπολίτης. Το '21, με έξοδά του, τυπώνει τη δεύτερη συλλογή του «**Νηπενθή**». Στέλνει αντίτυπο στον **Κωστή Παλαμά**, με ευγενή στατη επιστολή και «βαθύτατο σεβασμό». Δεν θα πάρει ποτέ απάντηση.

Η ΠΟΛΥΔΟΥΡΗ. Κι οι δυο υπάλληλοι στη Νομαρχία Αττικής. Διασταύρωση των γνωστών **Ημερολογίων** της (εκδ. 1982) και της αλληλογραφίας τους. Τον αγάπησε; Σφόδρα: «**Τον αγαπώ... τον αγαπώ· καμιά αμφιβολία πια!**... **Τάχη μου λατρεμένη!** Άσε στην αγκαλιά μου το βάρος του πόνου σου· είμαι δυνατή, σ' αγαπώ, κι θα το βαστάξω... Τη θυσία που μου ζητάς, να εξιλεύσω στα μάτια σου τη **Γυναίκα**, σου την προσφέρω... Έλα, Τάχη, να ζήσουμε μαζί... να δεις πόσο γλυκεία, πόσο ανακομφιστική θα 'μαι για σένα... θα 'μαι η αιώνια ερωμένη σου...». Εκείνος; Την αγάπησε; Κάτι λόγια, κάτι «νευρικά φιλήματα», αλλά είναι τόσο περδεμένος! Δεν μπορεί να ξεχάσει την Άννα Σκορδύλη, αλλά και βλέπει την «προδοσία» της σαν αμάρτημα όλων των γυναικών, άρα και της Μαρίας! Κι ύστερα, έχει και σύφιλη που χειροτερεύει· η αποκλειστική συνύρεσή του με άθλιες πόρνες «ελεεινές και ακάθαρτες» λείει η Πολυδούρη; και φοβάται πως η ανίατη (τότε) ασθένειά του θα τον οδηγήσει στην τρέλα... Όταν χρόνια αργότερα θα επισκεφθεί την Πολυδούρη στη «Σωτηρία», όπου πεθαίνει φυματική, θα είναι σχεδόν επιδεικτικά ψυχρός απέναντί της! (μαρτυρία Γιάννη Ρίτσου).

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ δυο χρόνια συνδικαλιζέται, παλεύει κόντρα στον υπουργό του Μ. Κύρκου που τον ταράζει στους διωγμούς (απανωτές μεταθέσεις), αλλά προδίνει και σε πράξεις κάπως **αλλόκοτες**: μόλις μαθαίνει πως έγινε **έκρηξη του ηφαιστείου**, παίρνει άδεια και πάει στη Σαντορίνη να δει!... κοιμάται ένα βράδυ στο σπίτι συγγενούς του στο Γουδί, για να προκάνει χαράματα να δει την εκεί **εκτέλεση καταχραστή** στην κρεμάλα (δικτατορία Πάγκαλου, 1926)· πάει στη Ρουμανία για ανάρρωση από **παράτυφο** και ξαναμολύνεται με σύφιλη από πουτάνες που παριστάνουν τις καμαριέρες. Εκεί αυτός...

ΤΟ ΑΙΝΙΓΜΑ της αυτοκτονίας; Λίγες μέρες πριν, γράφει στον πατέρα του να του αγοράσουν... μετοχές της Τραπέζης της Ελλάδος (κάνουν επενδύσεις οι υποψήφιοι αυτόχειρες). Λίγες μέρες πριν, προσκαλεί τον εξαδελφό του τον **Θόδωρο** στην Πρέβεζα: «Δε διοργανώνεις καμιά ατμοπλοϊκή εκδρομή ως εδώ; Το ταξίδι είναι πρώτης τάξεως και θα ιδείτε μέρη...». Τι άλλαξε τη νύχτα της 20.7.1928, πάλεψε δέκα ώρες με τα κύματα του Ιονίου, προσπαθώντας να πνιγεί; Και τι νόημα έχει η γεμάτη ασαφείς νύξεις «αποχαιροποιήτρια επιστολή» (δες ολόκληρη και στον «Ταχυδρόμο» της 21.7.'88), που καταλήγει: «...φεύγω με το **μέτωπο ψηλά**. **Ήμουν άρρωστος**». Τελικά, μάλλον εμάς θα μας αρρωστήσει ο νεκρός της Πρέβεζας, με τόσα ποζάρια, ίσως πια οριστικά αξεδιάλυτα, μυστήριά του.